

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА INTERNATIONAL INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

УДК 339.727.22:658.152

Дзеніс В.О.

к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Дзеніс О.О.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної
економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Шестакова О.А.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної
економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

У статті висвітлено теоретичні засади міжнародної інвестиційної привабливості підприємства. Розглянуто зміст основних напрямів інвестиційної привабливості підприємства. Визначені фактори впливу на інвестиційну привабливість та міжнародну конкурентоспроможність підприємства. Зазначено стратегічну спрямованість розподілу інвестиційних ресурсів. Визначено можливі шляхи підвищення інвестиційного потенціалу підприємства.

Ключові слова: міжнародна інвестиційна привабливість, інвестиційна привабливість підприємства, інвестиційний потенціал, інвестиції, підприємство, ризик.

В статье освещены теоретические основы международной инвестиционной привлекательности предприятия. Рассмотрено содержание основных направлений инвестиционной привлекательности предприятия. Определены факторы влияния на инвестиционную привлекательность и международную конкурентоспособность

предприятия. Исследована стратегическая направленность распределения инвестиционных ресурсов. Определены возможные пути повышения инвестиционного потенциала предприятия.

Ключевые слова: международная инвестиционная привлекательность предприятия, инвестиции, предприятие, риск, инвестиционный потенциал.

The article deals with theoretical foundations of international investment attractiveness of the enterprise. The content of the main directions of investment attractiveness of the enterprise were reviewed. The main factors that affect investment attractiveness and international competitiveness of the enterprise were identified. The strategic focus of the investment resources allocation was determined. The possible ways of the enterprise investment potential were brought out.

Key words: international investment attractiveness, investment attractiveness of the enterprise, investment potential, investments, enterprise, risk.

Постановка проблеми. Економічний розвиток країни значною мірою зумовлюється рівнем її інвестиційної діяльності. Для залучення інвестиційних ресурсів підприємство повинно бути інвестиційно привабливим та відповідати ряду міжнародних характеристик. В умовах глобальної світової інтеграції особливе місце займає процес прямого іноземного інвестування.

Вплив інвестицій на розвиток та становлення сучасної економіки неможливо переоцінити, оскільки саме цей напрямок є найголовнішим в утворенні реального сектору економіки, розширенні виробництва та створенні нових робочих місць. Інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їхнього стабільного стану й у зв'язку з цим вони використовуються для досягнення подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці і виробництва.

Інвестиційний потенціал підприємства, у свою чергу, є однією із головних характеристик безпосередньо підприємства і визначає фактичну та потенційну здатність до проведення ним ефективною діяльності. Саме тому питання вивчення інвестиційного потенціалу та підвищення інвестиційної привабливості підприємства є особливо актуальними на сьогодні.

Формування міжнародної інвестиційної привабливості підприємства необхідно, в першу чергу, для: забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; структурної перебудови виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; вирішення соціальних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальні теоретичні питання поліпшення міжнародної інвестиційної привабливості підприємства, міжнародної міграції капіталів та інвестицій, дослідження різноманітних аспектів регулювання інвестиційної діяльності, знайшло відображення у наукових працях та публікаціях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як О. Барановський, І. Бланк, В. Близнюк, О. Гаврилюк, І. Піддубний, В. Геєць, Б. Пасхавер, О. Ястремська, а також Д. Даннінг, М. Портер, Ф. Мьоллерс, Д. Норт. В роботах цих авторів представлені розробки щодо висвітлення різних аспектів прямого іноземного інвестування, а також особливості організації та регулювання міжнародної інвестиційної діяльності підприємства [1, с. 134–168; 2, с. 144–182; 3, с. 213–238; 4, с. 146–221; 5, с. 56–60]. Слід зазначити, що до всіх видів діяльності підприємств доцільним є врахування ризику. Оскільки інвестування є одним з пріоритетних видів, якому притаманний ризик, його актуальність є безсумнівною.

Проте, питання залучення інвестицій у підприємство потребує подальшого дослідження, особливо треба приділити увагу методам оцінки міжнародної інвестиційної привабливості підприємства, зведення її результатів у інтегральний вид та його інтерпретацію.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення особливостей процесу управління міжнародною інвестиційною привабливістю підприємства та розробка рекомендації щодо її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальними факторами, що забезпечують надходження інвестиційних ресурсів, є створення

міжнародної інвестиційної привабливості підприємства. Вона набуває визначального характеру для виходу економіки з кризи та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [6].

В економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість» і її взаємозв'язків з конкурентоспроможністю підприємства та його сталим розвитком. Інвестиційна привабливість формується завдяки конкурентоспроможності продукції, клієнтоорієнтованості підприємства, успішному налагодженню контактів з інвесторами [7, с. 61–65]. Можна узагальнити, що інвестиційна привабливість – це сукупність суб'єктивних і об'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на мікро-, мезо- і макрорівнях. Поняття інвестиційної привабливості важливе в процесах міжрегіонального та міждержавного переміщення капіталу як одного з основних факторів економічного розвитку [3, с. 52]. Інвестиційна привабливість підприємства є багаторівневою інтегральною характеристикою. Це еконо-

мічна категорія, що характеризується комплексом фінансово-економічних, соціальних, інформаційних, техніко-організаційних та інших показників, на основі яких можна прийняти об'єктивне рішення про доцільність вкладання коштів у певне підприємство (інвестиційний об'єкт).

Визначення міжнародної інвестиційної привабливості окремого підприємства як потенційного об'єкта інвестування здійснюється інвесторами в процесі визначення доцільності капітальних вкладень, вибору в придбанні альтернативних об'єктів і купівлі акцій окремих підприємств. Інвестиційна привабливість підприємства це сукупність характеристик його фінансово-господарської та управлінської діяльності, перспектив розвитку та можливості залучення інвестиційних ресурсів (рис. 1) [4, с. 226].

Найбільш повне та обґрунтоване визначення поняття «інвестиційної привабливості підприємства» надав Бланк І.О., адже саме він зазначив, що вона являє собою аналіз інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансових показників таких як: фінансова стійкість, прибут-

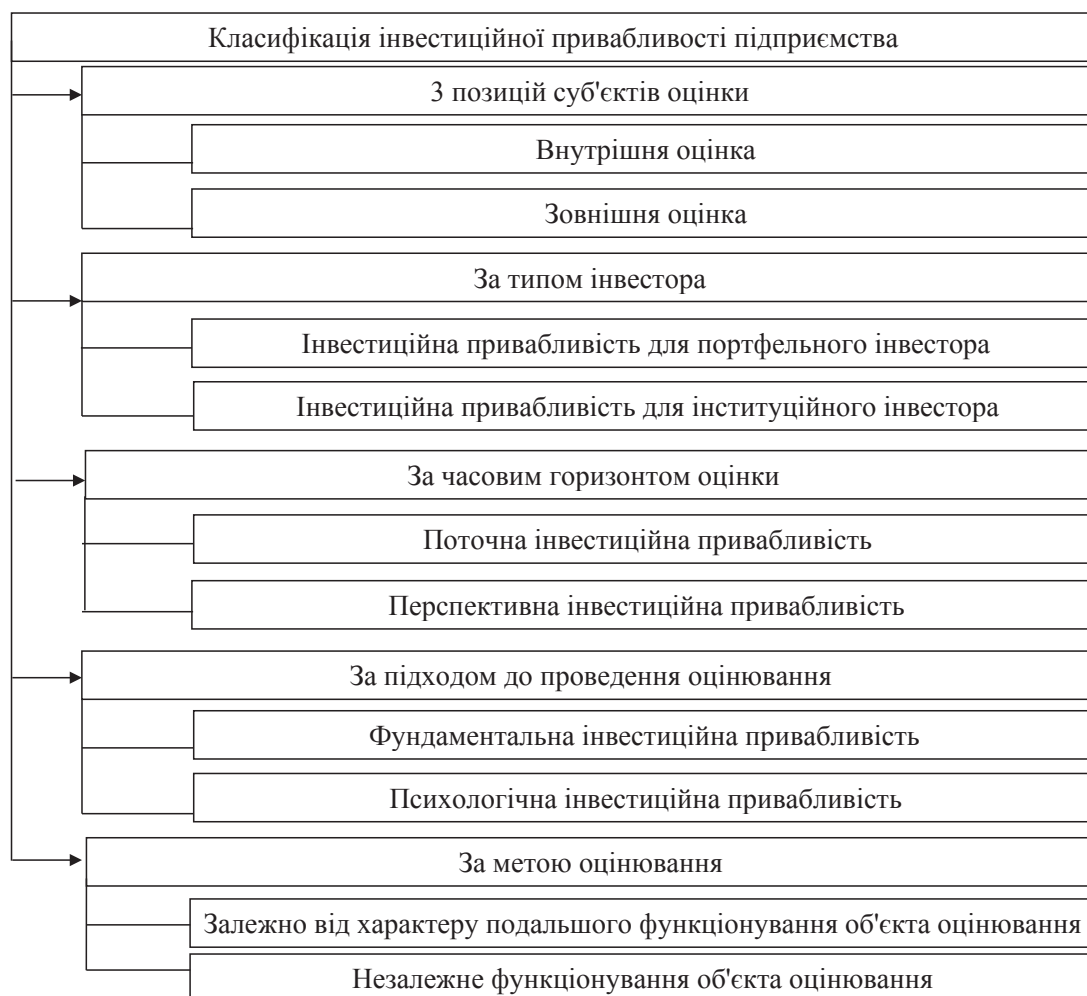

Рис. 1. Класифікація міжнародної інвестиційної привабливості підприємства

ковість, ліквідність активів та оборотність активів [1, с. 31–33]. Саме він відзначив, що «інвестиційна привабливість підприємства» це його інтегральна характеристика як об'єкта майбутнього інвестування з позиції перспектив розвитку (динаміки обсягів продажу, конкурентоспроможності продукції), ефективності використання ресурсів і активів, їхньої ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості, а також низки неформалізованих показників (професійні здібності керівництва, галузева та регіональна приналежність підприємства, стадія життєвого циклу, добросовісність підприємства як партнера). У загальному вигляді аспекти інвестиційної привабливості підприємства включають визначення параметрів, основні з яких представлені на рис. 2.

Формування міжнародної інвестиційної привабливості підприємства необхідно для: забезпечення

конкурентоспроможності продукції та підвищення її якості; структурної перебудови виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; вирішення соціальних проблем; інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану та, у зв'язку з цим, вони використовуються для досягнення подальшого розширення та розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці та виробництва тощо [8].

Особливо варто зазначити, що інвестування є визначальним фактором економічного розвитку будь-якої країни та забезпечення конкурентоспроможності та успішної діяльності окремого підприємства. Для отримання інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Рис. 2. Основні складові інвестиційної привабливості підприємства

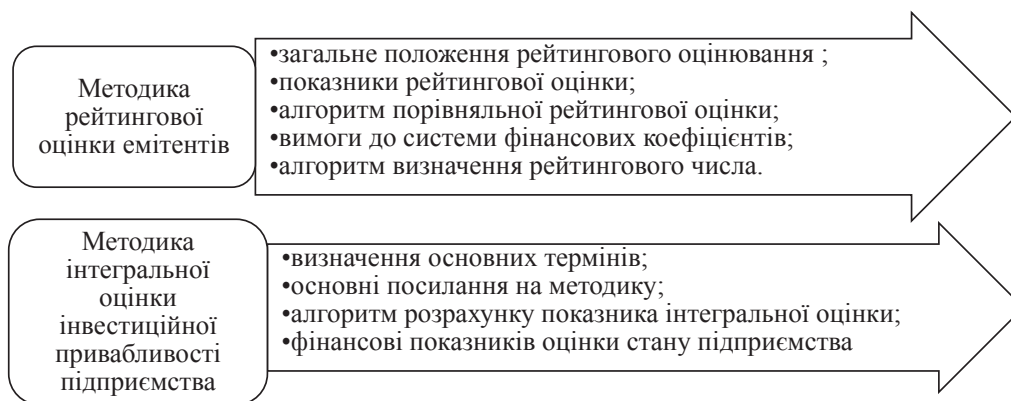

Рис. 3. Методики оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Отже, тому першочерговим завданням, виконання якого зумовлює успіх у конкурентній боротьбі, є максимальне підвищення міжнародної інвестиційної привабливості об'єкту.

Всі розроблені у вітчизняній та світовій практиці методики оцінки інвестиційної привабливості по відношенню до джерела вихідної інформації можна умовно поділити на дві великі групи, представлені на рис. 3 [9, с. 465–484].

Найбільш важливими організаційно-економічними факторами підвищення інвестиційної привабливості підприємств (ІПП) є фінансове оздоровлення; визначення ефективності капіталовкладень; своєчасна і правильна оцінка фінансового стану підприємства; раціональне використання робочого часу та трудового потенціалу підприємства; залучення іноземного досвіду при оцінці та підвищенні міжнародної інвестиційної привабливості; використання механізмів корпоративного менеджменту.

Порівняння методики оцінки міжнародної інвестиційної привабливості підприємств подано в таблиці 1.

В європейських країнах досить розповсюдженим є метод рейтингової оцінки. Найбільш популярнішими є: Fortune 500, Global 1000, BusinessWeek 1000. Вони оцінюють інвестиційну привабливість, виходячи з фінансово-господарських показників підприємств: об'єми доходів, прибутків, активів; ефективність інвестицій; збільшення прибутків, доходів, працівників; рівень ринкової вартості компанії [13, с. 23–25].

Однак ці методики мають певні недоліки, а саме: багато методів, запозичених в іноземних авторів, спрямовані, насамперед, на фінансові, а не на реальні інвестиції; запозичені методи, що стосуються саме реальних інвестицій, розроблені для умов стабільної економіки.

Більшість методів заснована на аналізі безсистемних наборів показників фінансового стану підприємства, тобто має ретроспективний характер, тоді як інвестора цікавлять результати майбутньої діяльності; багато методів засновано на експертній оцінці та мають характер невизначеності, бо відображають суб'єктивну думку експертів. Необхідно зауважити, що проблема оцінки міжнародної інвестиційної привабливості підприємства може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і із середини тобто з боку самого підприємства.

Інвестиційна привабливість позичальника інвестиційних ресурсів може розглядатися як фундаментальна властивість кредитних відносин і є необхідною умовою функціонування всієї кредитної системи. Кругообіг фондів учасників відтворювального процесу становить економічну основу інвестиційної привабливості [12, с. 156]. При виборі

потенційного позичальника капіталу кредитор зацікавлений у розміщенні коштів у контрагента з позитивною кредитною і комерційною репутацією. Банк зацікавлений у визначенні інвестиційної привабливості конкретного позичальника. Для цього проводиться аналіз його фінансового стану. Існує низка показників, які дозволяють на базі періодичної звітності підприємства оцінити його платоспроможність і фінансову забезпеченість.

На сучасному етапі спостерігається позитивний вплив прямого іноземного інвестування на соціально-економічний розвиток окремих регіонів України, що проявляється у економічному зростанні, модернізації виробництва та зміцненні потенціалу регіону [13, с. 24].

В широкому розумінні інвестиційна привабливість – це справедлива кількісна і якісна характеристика зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта потенційно можливого інвестування [12, с. 155]. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства потребує комплексного аналізу усіх факторів: як зовнішніх – зі сторони держави, регіону та галузі, так і внутрішніх – зі сторони самого підприємства. Визначаючи об'єкт інвестування необхідно враховувати усі чинники з метою оптимізації прибутковості та зниження рівня ризику в майбутньому [14, с. 115–122].

Виходячи із сутності інвестиційної привабливості підприємства, а також викладених вище методичних основ її оцінки загальну методику оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна представити у вигляді ряду етапів. Слід враховувати також те, що інвестиційна привабливість підприємства формується під впливом ендогенних і екзогенних факторів. При цьому необхідно брати до уваги мінливість параметрів і специфіку впливу на підприємство з урахуванням його галузевої належності, територіального розташування, економічної ситуації і т.д. Для того аби запропонувати організаційні методи підвищення інвестиційного потенціалу підприємства треба послідовно виділити усі етапи оцінки інвестиційної привабливості підприємства інвестором.

Комплексна оцінка інвестиційної привабливості підприємства та рішення про надання інвестицій передбачає аналіз наступних блоків та приймається в такому порядку: аналіз положення компанії на ринку (ринках); оцінка репутації підприємства; виокремлення конкурентних переваг; характеристика відгуків споживачів; оцінка перспектив проникнення на нові ринки; оцінка потужності ринку (ринків); технічний аудит; перевірка наявності системи управління якістю; оцінка виробничого та конструкторського потенціалу; перевірка технологічних можливостей підприємства; аналіз виробничої кооперації; аналіз персоналу в розрізі віку, статі, освіти, наявності кандидатів наук; оцінка патентів та інтелектуальної власності; аналіз

Методики оцінки міжнародної інвестиційної привабливості підприємства

Автор	Підхід	Переваги підходу	Недоліки підходу
1. На основі фінансового аналізу			
1. Бланк І.О.	«Інвестиційна привабливість підприємства» являє собою аналіз інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансових показників таких як: фінансова стійкість, прибутковість, ліквідність активів та оборотність активів [1, с. 18].	Зосередження уваги на напрямках інвестування та складових інвестиційної привабливості.	Недостовірність інформації при аналізі фінансових показників, їх розрахунку у часі.
2. Спеціалісти Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств	ІПП визначається розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємств, в якому відтворюються значення показників оцінки майнового стану, фінансової стійкості (платоспроможності), ліквідності активів, прибутковості інвестиційного об'єкта, оцінки ділової активності, оцінки ринкової активності, скориговані відповідно до їхньої вагомості, та інших факторів [10].	Оцінка багатьох аспектів господарської діяльності шляхом розрахунку незначної кількості показників, що дають характеристику поточного стану об'єкта та не потребує значних витрат часу на проведення.	Брак конкретності та чіткості, що суттєво знижує можливість його застосування практиками.
3. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П.	«ІПП» – сукупність характеристик фінансово-господарських та управлінської діяльності підприємства, перспектив розвитку та можливостей залучення інвестиційних ресурсів на основі формалізації оціночних методів [11, с. 12].	Визначення конкретних показників, щоб не тратити кошти та час, оцінюючи психологічний аспект проблеми.	Однозначна можливість формалізації оціночних методів, що залишає поза увагою психологічний аспект даної проблеми.
2. На основі вкладення грошей у цінні папери			
4. Бочаров В.В.	«ІПП» – досягнення мінімального ризику при вкладенні грошей у цінні папери тільки тих підприємств, які є стабільними та забезпечать отримання високого прибутку [12, с. 158].	Вкладення грошей у цінні папери дає змогу інвестору контролювати управління на підприємстві, отримувати постійний дохід у формі дивідендів.	Українські підприємства не можуть ефективно використовувати інструменти ринку цінних паперів, оскільки цей ринок знаходиться на стадії становлення.
5. Донцов С.С.	«ІПП» – це надійність отримання прибутку при вкладанні грошей у цінні папери підприємства [6].	Можливість інвестора брати участь в управлінні підприємством.	Не врахування майбутніх перспектив розвитку суб'єкта господарювання.
3. На основі психологічного аспекту			
6. Нападівська І.В.	«ІПП» – це системна сукупність потенційних можливостей вкладання коштів з метою отримання економічної ефективності у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, суб'єктивно оцінювана інвестором [8].	Потенційна можливість може принести великий прибуток .	Відсутність зіставлення цілей інвестора з їх можливостями без ризикової реалізації, не враховує ступінь готовності інвестора прийняти ризик.
7. Чорна Л. О.	«ІПП» – взаємозв'язок двох характеристик: з боку психологічного змісту інвестицій і з боку психологічної форми (привабливість) [11, с. 213].	Враховування таких аспектів, як: привабливість продукції, кадрова, інноваційна, фінансова, територіальна, екологічна і соціальна привабливість, ризик.	Необхідність обробки значного обсягу інформації для одержання бажаного результату.

фінансової стійкості; дослідження банківської та кредитної історії підприємства, відгуків банків про співпрацю з підприємством; спілкування з власником компанії; аналіз бухгалтерської, податкової та управлінської звітності; підготовка прогнозного балансу на перспективну дату; аналіз ризиків. Інвестиційний потенціал підприємства – характеризує можливості підприємства та рівень інвестування інновацій з власних джерел. Виходячи з проведеного аналізу було сформульовано основні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства рис. 4.

Таким чином, через доволі невисокі показники інвестиційної привабливості, з урахуванням як ендогенних, так і екзогенних факторів, застосування вищевказаних організаційних методів підвищення міжнародної інвестиційної привабливості у вигляді даних управлінських рішень дозволить збільшити суму прибутку, одержуваної підприємством, і таким чином збільшити його прибутковість, що природно зробить підприємство ще більш привабливим для інвесторів.

Висновки з проведеного дослідження. На сучасному етапі розвитку світової економіки інвестиційний потенціал є однією з найважливіших характеристик економічної потужності та майбут-

ніх перспектив розвитку України. Залучення іноземних інвестицій та загалом міжнародний інвестиційний потенціал підприємства є, безумовно, одним із головних чинників, що визначають ефективність діяльності підприємства, а зокрема оцінюють фактичну та потенційну здатність до проведення ним ефективної зовнішньоекономічної діяльності. Отже, саме ці фактори визначають проблеми підвищення інвестиційної привабливості підприємства та підвищення міжнародної конкурентоспроможності, що є особливо актуальними у сучасній економічній та політичній ситуації.

На основі аналізу було визначено фактори, що впливають на оцінку інвестиційної привабливості як країни у цілому, так зокрема і підприємства. Аналіз різноманітних підходів надав можливість дослідити методіку спеціалістів Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств, яку можна вважати найбільш ефективною для визначення міжнародної інвестиційної привабливості підприємства. Зазначений метод забезпечує об'єктивне бачення фінансової ситуації на підприємстві, в яке передбачається вкладати інвестиції.

У практичному використанні метод рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств сприяє збільшенню кількості потенційних

Рис. 4. Напрямки підвищення міжнародної інвестиційної привабливості підприємства

інвесторів в Україні і відповідно швидшій відбудові виробничої сфери держави. Зазначений метод у простому і наочному поданні забезпечує достатньо об'єктивне бачення фінансової ситуації на підприємстві, в яке передбачається вкладати інвестиції. Саме розрахунок показника інвестиційної привабливості реально характеризує поточний стан та потенціал підприємства, як для майбутніх інвесторів, так і для менеджменту компанії. Вихід на нові ринки можливий виключно за умовою отримання сертифікації якості підприємства та його продукції, що й було запропоновано у якості організаційних заходів підвищення інвестиційної привабливості та міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

Отже, проведений аналіз свідчить, про те, що при застосуванні організаційних методів підвищення інвестиційної привабливості інвестори можуть зацікавитись вкладенням коштів в інвестиційні проекти, що будуть представлені на підприємстві у майбутньому. Таким чином, маючи доступ до більшої кількості інвестиційних ресурсів, підприємство однозначно стане більш інвестиційно привабливим та конкурентоспроможним, оскільки зможе вийти на нові міжнародні ринки збуту, а також швидше й ефективніше реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія / [І. О. Бланк та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. І. О. Бланка; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2011. – 343 с.
2. Геєць В. М. Капіталізація економіки України / В. М. Геєць, А. А. Гриценко, О. І. Барановський, В. В. Близнюк, Б. Є. Кваснюк, В. В. Корнєєв, Т. О. Кричевська, Б. Й. Пасхавер. – К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – 2012. – 218 с.
3. Піддубний І. О., Піддубна Л. І., Шестакова О. А. Експортний потенціал підприємства: формування та розвиток: монографія / І. О. Піддубний, Л. І. Піддубна, О. А. Шестакова; за заг. ред. Проф. Піддубного І. О. – М. Харків: Вид-во «ФОРМ Чальцев О. В.», 2017. – 257 с.
4. Пономаренко В. С., Піддубна Л. І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: [Підручник.] / В. С. Пономаренко, Л. І. Піддубна. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 328 с.
5. Ястремська О. М. Ризик у процесі інвестиційної діяльності. // Наукові праці ДонНТУ. – Серія: економічна. – Випуск 31 1. – 2012. – С. 56-60.
6. Саїнчук Н., Федькович Ю. Теоретичні основи формування інвестиційного клімату України в сучасних складних умовах господарювання. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.chteiknteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2014/v1/NV-2014-V1_38.pdf
7. Дзеніс В. О., Дзеніс О. О. Сучасні тенденції залучення іноземних інвестицій на державному та регіональному рівнях. «Бизнес-Информ», Х.: ХНЭУ. – № 2(1), 2011. – С. 61-65.
8. Короткова О. В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання. / О. В. Короткова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2132>
9. Мойсеєнко І. П. Інвестування: [Навчальний посібник] / І. П. Мойсеєнко – Київ: Знання, 2016. – 490 с.
10. Наказ Агентства запобігання банкрутству від 23.02.1998 р. № 22 «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214>
11. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І. Інвестування: [Навчальний посібник.] / В. М. Гриньова. – 2-ге вид.; доопрац. І доп. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 404 с.
12. Ткаченко А. М., Кушнір О. Економічна оцінка інвестиційної привабливості підприємства. – З. : ЗДІА. 2013 – С. 154–161.
13. Катан Л. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л. І. Катан / Фінансові ринки та цінні папери. – 2010. – № 17. – С. 23–25.
14. Скалюк Р. В., Лоїк О. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. Вісник Хмельницького національного університету 2016, № 1. – С. 115–122.